

Recenzije • Reviews

Nataša Cigoj Krstulović

Zgodovina, spomin, dediščina: Ljubljanska Glasbena matica do konca druge svetovne vojne

Nataša Cigoj Krstulović. *Zgodovina, spomin, dediščina: Ljubljanska Glasbena matica do konca druge svetovne vojne*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015. 342 str. 25 €. ISBN: 9789612548056.

Ob izidu nove znanstvene monografije o delovanju Glasbene matice v Ljubljani do leta 1945 bi se lahko površni opazovalec slovenske glasbenozgodovinske literature vprašal: čemu še eno znanstveno delo na to temo? Osrednje nacionalno slovensko opredeljeno glasbeno društvo je bilo do danes deležno vrste opazovanj. Mnoga so se dotaknila le določenih segmentov njenega razvejanega delovanja, druga so se posvetila le zamejenim, največkrat za njeno zgodovinsko vlogo najbolj značilnim obdobjem. Že pri Dragotinu Cvetku predstavlja opazovanje delovanja Glasbene matice precejšen del 19. stoletju posvečenega tretjega zvezka *Zgodovine glasbene umetnosti na Slovenskem* (Ljubljana, 1960). Kasneje se je ključnih let njenega delovanja dotaknil Primož Kuret v *Glasbeni Ljubljani* (Ljubljana, 1985) in *100 let Slovenske filharmonije* (Ljubljana, 2008). Vsaj dve ključni področji društvenega delovanja sta zaposlovali Cveta Budkoviča. Delovanje šole Glasbene matice je osrednja tema njegove monografije v dveh zvezkih *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem* (Ljubljana, 1992 in 1995), v *Sto let pevskega zbora Glasbene matice* (Ljubljana, 1992) pa se je posvetil predstavitvi delovanja pevskega zbora, ki je bilo za starejše zgodovinopisje še vedno osrednji prispevek društva k slovenski glasbeni kulturi. Med publikacijami, ki so pomembno osvetlile delovanje drugih, morda nekoliko zanemarnjenih področij delovanja Glasbene matice, velja omeniti vsaj *Bibliografijo založbe Glasbene matice v Ljubljani* Zorana Krstulovića (Ljubljana, 1996). Ob navedenih delih je izšla še kopica znanstvenih člankov, prispevkov na konferencah in univertzitetnih nalog, ki je zaradi prostora ne moremo podrobneje prikazati, a je pomembno zaznamovala naše vedenje in razumevanje društvenega delovanja.

Kaj nam torej nova monografija prinaša novega? Najprej izstopa iz dosedanje produkcije po svoji celovitosti in uravnoteženosti. V večini dosedanjih znanstvenih opazovanj je bila pozornost usmerjena le na eno od društvenih dejavnosti (zbor, šola, založba itn.). Nataša Cigoj Krstulović pa je uspela v svoji monografiji prikazati delovanje vseh,

tudi do sedaj nekoliko zanemarjenih področij društvenega delovanja (npr. Koncertna poslovalnica ali Folklorni inštitut). Vzporedni razvoj vseh dejavnosti je znala preplesti v izredno posrečeno, zaradi neizvedljivosti in ne nespretnosti le mestoma nacefrano nit. Pripoved je členjena v smiselno razmejena obdobja, znotraj katerih pred nami v doslej nepoznani celovitosti zaživi delovanje društva, soodvisnost in včasih tudi protislovnost njegovih raznolikih dejavnosti, pa tudi njihova vpetost v sodobno slovensko kulturno in politično življenje.

Druga novost je bistveno širši nabor arhivskih virov, na katerih temelji avtoričina predstavitev zgodovinskega dogajanja. Večina dosedanjih opazovalcev se je srečevala s pomembnimi omejitvami pri dostopu do različnega gradiva, povezanega z delovanjem Glasbene matice. Šele po dokončanih procesih denacionalizacije in ponovni vzpostavitvi polnega delovanja društva v zadnjih letih je bilo mogoče zopet zbrati in ustrezno urediti gradivo, ki je bilo več desetletij razpršeno po javnih in zasebnih zbirkah ter skladiščih. Monografija zato odpravlja marsikatero zmoto, ki je zaradi desetletja trajajočega prepisovanja iz enega v drugo avtoritativno znanstveno besedilo zaživela lastno življenje in obveljala kot dejstvo.

Zadnja in ne najmanj pomembna novost pa je senzibilnost, s katero se avtorica loteva opazovanja obdobja, v katerem se je razplamtel vihar nacionalnih in ideoloških nasprotij. Pri tem se večinoma spretno izogiba čerem zgodovinskega moraliziranja in postavljanja eksplicitnih ali – morda še bolj nevarnih – implicitnih sodb o tem, kdo ima prav, ali kdo so »naši« in kdo so »drugi«. Razmah slovenskega glasbenega nacionalizma opazuje kot del širšega zgodovinskega dogajanja, brez do sedaj običajnega navijaštva. Zanima jo predvsem njegov prispevek k oblikovanju slovenske kulturne krajine 20. stoletja, ki pa jo razume kot sintezo prizadevanj in dosežkov vseh deležnikov, ki so jo sooblikovali. S tem se umešča med prva slovenska glasbenozgodovinska dela, ki so se vsaj poskušala oddaljiti od predmodernističnega razumevanja pojma nacije in dogme o vrojenosti nacionalne pripadnosti. Podobno – a morda v nekoliko manjši meri – velja za ideološko pogojene konflikte Glasbene matice s komunistično oblastjo. Tu morda skozi njeno pisanje v nekoliko večji meri presevajo uporabljeni viri – predvsem spominski zapisi V. Ravnikarja – v katerih se zrcali groza ob razpadanju še zadnjih ostankov evropske kulturne stvarnosti.

Vsekakor je Nataša Cigoj Krstulović predstavila monografijo, ki bo ključen in neizbežen pripomoček vsakomur, ki se bo ukvarjal z zgodovino glasbenega življenja na Slovenskem ob koncu 19. in v prvi polovici 20. stoletja. V njej bo našel celovit, zanesljiv in predvsem v idejnih izhodiščih sodoben pregled vedenja o delovanju osrednje glasbene ustanove na Slovenskem v tem obdobju.

*Aleš Nagode,
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani*